

1925 чылдың август
31-де үнүн эгелээш

ШЫН

Шинтилел-политиктиг солун

№ 60
(18022)

2011 чылдың
май 31,
вторник

Садар өртөө
5 рубль.

e-mail: shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ АЙТЫШКЫНЫ

Делегейниң уруглар камгалалының хүнүн Тыва Республикага 2011 чылда эрттирериниң дугайында

2011 чылдың май 26 №160 Кызыл хоорай

Делегейниң уруглар камгалалының хүнүн Тыва Республикага чылда эрттирериниң мында планын бадылаар.

Делегейниң уруглар камгалалының хүнүн тураскааткан улустун эрттирерин муниципал районнарның болгаш хоорондогу уругларның удуртукчулалары сүмелээр.

Делегейниң уруглар камгалалының хүнүн тураскааткан улустун эрттирериниң акцияларга сүмелээр.

зацияларга сүмелээр.

4. Делегейниң уруглар камгалалының хүнүн тураскааткан хемчеглерни эрттирер турар үеде хойниитиниң корум-чурумун болгаш айыыл чок чоруун хандыраар талазы-биле хемчеглерни алырын Тыва Республика талазы-биле Иштики херектер яамызынга, муниципалдыг тургузулаларның чагыргаларын сүмелээр.

5. Делегейниң уруглар камгалалының хүнүн тураскааткан хемчеглерни массалыг информация чепсектеринге чырыдарын Тыва Республиканың Чазаның Даргазының Канцеляриязы болгаш Чазак Аппарады хандыраар.

6. Делегейниң уруглар камгалалының хүнүн тураскааткан хемчеглерни эрттирериниң дугайында отчетту хемчеглерниң организацилары болгаш харысалгалыг күүседикчилер 2011 чылдың июнь 10-га чедир Тыва Республиканың Чазаның Даргазының Канцеляриязынче болгаш Чазак Аппарадынче кириер.

7. Бо айтышкыны «Тувинская правда» болгаш «Шын» солуннарга парлаар.

8. Бо айтышкыны күүселдизинге контролду Тыва Республиканың Чазаның Даргазының Канцеляриязы болгаш Чазак Аппарадынче дагзыр.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазының оралакчызы А.ДАМБА-ХУУРАК.

Уруглар камгалалының хүнүн Тыва Республикага эрттирериниң планын 7-ги арындан помчулар.

Шинтилел болгаш элээдилер

КУДУМЧУ» УРУГЛАРЫ. ОЛАРНЫҢ АДА-ИЕЛЕРИ КЫМНАРЫЛ?

ваның агаар-бойдузу кончук дошкун. Кыштың сөөлгү дакталып турза-даа, даштын аңгы градус соок болгулаар. аль айның ортан үезинде хоорайның кудумчулары-ирээзинге бичии төлдү эртип улус душ бооп көрүп каан. ың соогунда 9 айлыг чаш ада-иезин кыйгырганзыг айнып чыткан. Кайыын-чүден өл кудумчуга кара чааскаан келгенил? Хайыра чок, дон ыг иениң буруузу-дур. Кыш-рогунда төлүн өжөгээр кута октапкан ие даш чүректиг, ун ол херээженни тыпкан ш, оон ие эргезин казып, кее херээн оттурары-биле те чоруп турар.

валар өске коннарга бо-а, сан талазы-биле ындыг-ла хөй эвес болгай бис. Ын-даа бодунуң-на ажы-төлүн аарындан ойталаар, кара чыг, арын-нүүрүн артынга «хек аваларның» бистин бликада бары дүвүрелди руп турар. Мындыг кижилер ажы-төлүңге эвес, а бүгү нацияга айыылды тургузуп. Хостуг, чиик амыдырал, эрин бодаар, уруг-дарыынче р кичээнге салбас ада-ие-иң ажы-төлү шын эвес кижинип турары чугаажок.

кызыл хоорайга 2011 чылдың йының дургузунда назы-эннер ортузунга 31 кем-херек димшикини болган. Ол эрткен деңнээрге, эвээш болуп (2010 чылда 41 кем-херек димшикини). Оларның иштинде ыг телефон, сумка, акша-хавы ан болгаш янзы-бүрү үп-он чоруктар хөй. Назы чет-улус бажың-бажың

рымча чок байдалдың уржуундан мындыг хевирлиг кем-херек үүлгедиишкннерин кылып турар.

Хоорайда назы четпээннер-биле кем-херек үүлгедиишкннери кызырлып турар-даа болза, бо талазы-биле ниити байдал дүвүрөнчиг бооп артышаан дээрзин Кызыл хоорайның иштики херектер эргелелиниң назы четпээннер херектериниң талазы-биле килдизиниң начальниги Чойгана Тенниг-ооловна Чүльдүм чугаалап турар. Эрткен чылдың июнь айда үнген РФ-тиң хоойлузун езугаар коммендант шактарын хүнүн-не чорудуп турары кем-херек үүлгедиишкннерин болдурбазынга ужур-дузалыг. Кежээкиниң 22 шактан эртенгиниң 6 шакка чедир улуг улустун хайгааралы чокка хөй-ниити черлеринге, кудумчуларга чораан назы четпээннери бажың-балгадынга чедирип, ада-иелеринге хамаарыштыр административтиг протоколду тургузуп, торгаалдарны онаап турар.

Чойгана Чүльдүмнүн чугаалап турары-биле алырга, назы четпээннер кудумчуга пиво ижип турар. Оон түннелинде сөс каржып, шош-содаа үндүрүп турары чугаажок. Мындыг кем-херек үүлгедиишкннерин болдурбазы-биле, арага аймаа, пиво садып турар кежээки киоскилер, садыглар-биле ажылды чорудуп, чогуур хемчеглерни ап турар.

Назы четпээн ажы-төлүн хайгаарап, карактаары — ада-иениң дорт хүлээлгези. Ынчангаш хоорайның аңгы-аңгы албан черлеринге болгаш өөредилге черлеринге лекция-беседаларны инспекторлар чорудуп, өөреникчилер, студентилер-биле ажылдап турар.

Кызыл хоорайның иштики херектер эргелелиниң назы четпээннер-биле ажыл чорудар килдистиң начальниги Ч.Т. Чүльдүм.

орундан аңдарылган дижик, өске-даа янзы-бүрү чылдагааннарның уржуундан эмнелгеже кирген таварылгада, чаш кижиниң авазынга хамаарыштыр административтиг протоколду дарый тургузар. Ажы-төлүнче чогуур кичээнге салып турар бе, оларга хамаарыштыр каржы-хажагай чорук бар бе, шынап-ла, орундан душ бооп аңдарылган бе дээрзин шыңгы хынаар. Ол дугайын школаларга ада-ие хуралдарынга чугаалап, сагындырып турар.

Хоорайда амгы үеде ажы-төлүнче сагыш салбас, арагаже сундулуг ада-иелер хөйү-биле учетта турар. Ажы-төлүн хайгаарап, кижизидер, бажың-балга-

ШУПТУВУСТУҢ ТӨРЕЛИВИС

Бир чылын шөлээп алгаш, ийи уруувус эдертип алгаш, ыраккы Санкт-Петербург хоорайже аян-чорук кылып чорупкан бис. Магалыг-ла чараш хоорай чораан. Оон үш чүс ажыг чылда төөгүзүн улуг сонургал-биле дыңнап, караавыс-биле көрдүвүс.

Ол чоруп тургаш, чаңчыкпаан кижичи чүү боор дээр силер, чай кадында улузумдан азып калган мен. Документ — паспортум бар, биледим — өөм иштиниң сумказында. Чидирип алза канчаар дээш, ыяк шыгжап алган бис. Аай-дедир маңнап, девидеп турумда, шагдаа тудуп алды. Дыл билир оом-на эки. Тывадан келген кижичи мен деп ужурун тайылбырладым. Паспортум көргүстүм. Байысаап туруп берген. Күжүгет Сергей деп кижичи мен дээримге, ам кээп чымчап, «Сергей Күжүгетович Шойгунун төрели сен бе?» — деп мындыг. Черниң черинге арай деп «төрел» тып алган кижичи амырап-ла кагдым.

Ортаа Азия кижизи хевирлиг шагдаа мени кофе-биле хүндүлөп, өөрүп, Сергей Күжүгетовичини эр-хей деп мактады. Казах кижичи болду. Ак-Довурактан мен дээримге, ол чүү дээни ол дидир. «Белая глина» дээримге, бис база довуракты ынчаар адаар бис деп. 10-га чедир казахтап, тывалап са-

наар-даа бис. Ынчап ора, аай-дедир долгаан соонда, улузумга чедиртип каапты. Ол ояар С.К. Шойгу дугайында радио, телевидениеден-даа медээни чандыр-соора дыңнаар бис, «төреливис» көстүп келди дижир бис. Оон ат-алдары төөгүге артар дээрзинге ыяк бүзүрээр, чоргаарланар бис. Тываларның, шуптувустун, хүндүлүг төреливис-тир.

Чоокта бир Төп телевидениениң «Кижичи болгаш хоойлу» деп дамчыдылганының башкарыкчызы, журналист, сенатор Алексей Пиманов биле Сергей Күжүгетович Шойгунун интервьюзун улуг сонургал-биле көрдүвүс. «Кылган ажылымның үре-түннели дүрген көстүп келир болурун күзээр мен — деп ол чугаалаар чорду. Ынчангаш ол бир дугаар камгалакчы болганы-ла ол боор. Бөмбүр-зектин кайы-даа булуңунга айыыл-халап болу бергенде, Россияның камгалакчылары кымны мурнай чедер, дузалаар-дыр. Сайыт Сергей Шойгунун оруу ак болурун өгбүлөм, ажы-төлүм өмүнээзинден күзээр-дир мен. Сергей Күжүгетович ийи кыстыг кижичи-дир, мен база ийи кыстыг мен. Ада-иези кады чорда, ажы-төл түрөвес-тир ийин.

Сергей КҮЖҮГЕТ.

Ак-Довурак хоорай.

дынга таарымчалыг байдалды тургузар кылдыр тайылбыр ажылдарын инспекторлар чорудуп турар. Оон кедерезе, арага ижеринге сундулугларны күш-биле эмнээр. Арагаже эттинмес, ажы-төлү берге байдалда турар болза, суд шийтпири-биле ада-ие эргезин казыыр.

Кызыл хоорайга «Кудумчу уруглары» деп профилактиктиг хемчеглерни доктаамал чорудуп турар. Оон кол сорулгазы — кудумчуда оорланып, кавырактанып чоруур, доктаамал чурттаар чери чок назы четпээннерни илередири. Дүштекиниң 15 шактан кежээкиниң 22 шакка чедир үнүүшкүннерни чорудуп турган. Чоокта чаа база мындыг хевирлиг чоруткан хемчегиниң түннелинде ниитизи-биле 25 берге байдалда турар өг-бүлелерни илереткен. 19 уругну «Гуманный»

хоргадал төвүнче хаара туткан, ийи уругну соматика салбырынга чытырган. Учетта турар 17 уругнун чурттап турар байдалын хынаан болгаш «Лина», «Чай вдвоем», «Азас», кинотеатр «Найырал», Национал парк, хем кыдыы дээр ышкыш, хөй-ниити черлеринге хыналданы чоруткан.

Операция үезинде №3 школаның өөреникчизи, оглу читкениниң дугайында медээни милицияның дежурный кезээнге ада-ие дыңнаткан. Аас-кежик бооп, оолду ол-ла хүн тыпкан болгаш ада-иезинге хүлээдип берген. Ол бир-ле чылдагаан-биле ада-иезинге хорадааш, чанмайн, хоорай кезип чораан болган. Оон аңгыда 22 харлыг

иениң кээргел чок чоруунун түннелинде коргунчуг айыыл-халап болган. Ол ийи ажы-төлүн таныры улустан бажыңыга каап-каш, хөгөп чоруй барган. Айыыл-халап болуп, бажың өрттенген. Түннелинде ийи харлыг бичии уруг амы-тынындан чарылган. Төрээн иезиниң буруузу-биле айыыл-халапка таварышкан чаш кижиниң дуза дилээн ыы-сызын даап бо-даары безин коргунчуг.

Назы четпээн уругларын каржызы-биле эттээн үш таварылга илерээн.

Оон ышкыш назы четпээннер ортузунга ажыл чорудар инспекторлар профилактика ажылы чорудар албан черлери-биле катый өөредилге черлериниң хөй-ниити чуртталга бажыңнарынга хыналданы чоруткан. Студентилер ортузунга тайылбыр ажылын чорудуп, хостуг үезин канчаар эрттирер болурунга хамаарышкан лекцияларны номчаан.

Бо хемчеглерниң түннелинде берге байдалда турар назы четпээннер илерээн, оларның ада-иези-биле тайылбыр ажылдарын чоруткан, дүнеки кафе-барларның ажылдакчыларынга сагындырылганы кылган. Мындыг хемчеглерни чылда ийи каттап чорудуп турар, оон түннелдери чогумчалыг бооп турар дээрзин Чойгана Чүльдүм демдеглээн.

Ада-иелер, бүзүрээчел, кенен чаш чүректери өөртүп, салгакчыларывысче чогуур кичээнге ийи салып, тоомча чок чоруун шегле-дири чугула. Тыва нациявыстың, төрээн черивистиң сайзырал-хөгжүлдезинче бүгү күжүвүстү мөөңнөп, ат-алдарывысты, турсоруувусту бедик көдүрүп чоруу-лунар.

Алдынай БАДЫ-ХОО
чугаалашкан.

«Төгерик стол»

ҮЕ-ШААНДА ҮНДҮРҮҮҢ ТӨЛЕ!

РФ-тиң Федералдыг үндүрүг албанының Тыва Республика талазы-биле эргелелинге үндүрүглер чыылдазынга хамаарышкан «төгерик стол» болуп эрткен. Аңаа үндүрүг албан чериниң органның ажилдакчылары болгаш массалыг информация чепсектериниң журналистери киришкен.

Бо чылдан эгелеп Россияның бүгү девискээринге үндүрүг чыылдазын көвүдөдириниң талазы-биле ажилдарны идепкейлиг чорудуп эгелээн. Ооң мурнунда чурттакчы чон үндүрүг төлээри-биле боттарының үе-шагын чарып, үндүрүг албан черлеринге оочурлааш, төлөп турган болза, а амгы үеде электронуг харылзаа — Интернет четкизи, банкомат, терминал таварыштыр чурттакчы чон транспорт, чер болгаш оон-даа өске хевириниң үндүрүглерин, янзы-бүрү чылдагааннар уржуундан чыгылы берген

өрелерин бажыңындан үнмейн, төлөп ап болур аргалыг. Ол ышкаш WWW.R17.NALOG.RU «Үндүрүг төлекчизиниң хуу өрээли» деп сайтыже кирип, бодунуң төлевирлериниң хемчээлин саат чокка биллип алыр. Бир эвес өрелер азы дарый төлээр үндүрүглер бар болза, сайтыга ол дораан квитанцияны долдурга, чоокку банкомат азы терминалга төлөптер.

2011 чылдың май 1-ге чедир үндүрүг албан черинде республиканың чурттакчыларының ниити өрөзи 64 млн. ажыг рубль болуп

турар. Сан-чурагайларның чылдан чылче улгадып турарының чылдагааны — чурттакчы чоннуң албан төлээр ужуруг үндүрүглерин азы өрелерин чогуур үезинде төлөвир турары. Ооң уламындан, ук төлө-

вирлер хөөлөнип, хүнден хүнче көвүдөп турар. Чамдык улус хөк бодап, мени эскербес боор деп бодаан сеткили-биле туразында төлөвир, өрөзүн хөөлөндирип алыр. Россияның бүгү девискээринде (компьютер таварыштыр көрүптер) кижилер үндүрүг дугайында төөгүзү көстүп турар. Үндүрүгнү чогуур үезинде төлээри — республиканың сайзырал-хөгжүлдөзүнө улуг идиг болуп турар дээрзин билип алыр чугула.

2013 чылда шимчевес өнүк-хөрөңгиниң үндүрүг кириер деп турган болза, үениң негелдези-биле ук үндүрүгнү 2012 чылда кириерин планнап турар. Россияның элээн каш регионнарынга бо талазы-биле шинчилел ажилдарын чорудуп эгелээн.

РФ-тиң Федералдыг үндүрүг албан чериниң Тыва Республика талазы-биле эргелелин удуртукчузу Валентина Канданның (чурукта) чугаалап турары-биле алырга, тус черлерниң амыдыралын сайзырадырынга чагырга

черлери болгаш хуралдары чүгле черлери-биле эвес, чогуур органның харылзаалыг ажилдарын чурттакчы чон төлевирлериниң чыгышы деп, тус черлерниң ралы бурунгаар хизматка чигиниң чок.

Оон аңгыда, чыгыш чоннуң хөй кеңештиги чурттарже нып эгелээр. А өрлөрү Россияның кыскаашаар үндүрүг Интернет таварышты албан черлерин таварыштыр өрөзүн хынап ал Кижилер бүрүзү ажы бүлезиниң келир үез талазы-биле өзүлдү талазынар тургустурүг талазы-биле бот төөгү арттырбайн, бот хулээлгезин күү үезинде төлевирлер эргежок чугула.

Алдынай

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ АЙТЫШКЫНЫ

Бүгү-россияның таакпыга удур «Май 31—Бүгү-делегейниң таакпы чок хүнү» акциязын Тыва Республикага эрттирериниң дугайында 2011 чылдың май 28 №162-р Кызыл хоорай

1. Бүгү-россияның таакпыга удур «Май 31—Бүгү-делегейниң таакпы чок хүнү» акциязынга тураскааткан 2011 чылда Тыва Республикага чорудар хемчеглерниң мында кошкан планын бадылаар.

2. Бүгү-делегейниң таакпы чок хүнүгө тураскааткан хемчеглерни эрттирерин

муниципалдыг районнарының, хоорай округтарының чагыргаларына сүмелээр.

3. Бүгү-делегейниң таакпы чок хүнүгө тураскааткан хемчеглерге киржирин күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг органның Тыва Республика талазы-биле девискээр органның, Тыва Рес-

публиканың Профэвилелдер федерациязынга болгаш хөй-ниити өске-даа каттыжылышкыннарга, организацияларга сүмелээр.

4. Бүгү-делегейниң таакпы чок хүнүгө тураскааткан хемчеглерни эрттирерин турар үеде хөй-ниитиниң корум-чурумун болгаш айыыл чок чорун хандыра талазы-биле хемчеглерни алырын Тыва Республика талазы-биле Иштики херектер яамызынга, муниципалдыг тургузуларның чагыргаларына сүмелээр.

5. Бүгү-делегейниң таакпы чок хүнүгө

тураскааткан хемчеглерни формация чепсектеринге чыр Республиканы Чазаның Дар челяриязы болгаш Чазак Адырар.

6. Бо айтышкынны «Тыва болгаш «Шын» солуннарга

7. Бо айтышкынның күнүгө Тыва Республика Даргазының Канцеляриязынга Аппарадынга дагзыр.

Тыва Республиканың Даргазының оралакчызы ХУУРАК.

ЧҮС МИЛЛИОН РУБЛЬДИ — ТААКПЫЖЕ (таакпылаар чоруктуң хоразы)

Кезээде чединмес амыдыралдыг бис деп хому-даан, муңгараан чоруур хиревисте, бистер, Тываның чурттакчылары, 2010 чылда чүгле таакпы садып алырынче 105 миллион 400 муң рубльди чарыгдаан болуп турар-дыр бис. Чүс миллион рубльди ажыг ышче октап турар байывыс ол бе?

Май 31-ниң хүнүнде бүгү делегейде таакпылаар чорукка удур хүнү — Бүгү-делегейниң таакпы тыртпас хүн кылдыр демдегеп эрттирерин турар. Чон ортузунда калбаа-биле нептереңгей болуп артпышаан таакпылаар чаңчылдың хоразы улуг деп билер-даа болзувусса, херек кырында ооң чедирерин турар хоразын езулуг медресе билип турарывыс-даа чөгенчиг боор.

Ынчангаш бо удаада таакпы ыжының кижиниң мага-бодунга чедирерин турар хоразының дугайында чугаадан чорудуп көрээлиңер.

Рак

Республиканың онкология албанының сан-чурагайлары-биле, 2010 чылда тодараттырган хоралыг ыжыктар аарыгларының аразында өкпе рагы ийги чери ээлеп турар, а эр улустун аразында мырыңай бир дугаар черде. Хоралыг ыжыктардан аараанының түңнелинде амы-тынындан чарылган кижилерниң аразында сан талазы-биле база өкпе рагындан аараан улус бир дугаар чери ээлээн. Эмин эрттир орай, аарыг эмнеттинмес апарган дөрт дугаар чадада тодараттырган аарыгларының аразында база ол-ла өкпе рагы.

Шак бо коргунчуг аарыгны ты-вылдыраарыга база дүрген хөг-жүүрүгө аарыг кижиниң таакпы-лаар чаңчылы эң улуг хораны чедирерин турарын эртемденнер тодараткан. Таакпының чугу — канцерогеннер дээр эң хоралыг бүдүмелдерниң сырый чыылган чери болур. Таакпы чугун эртемденнер дуржулга кылыры-биле дириг амытаннарның кезинге бичилеп чаап турарга, оларның 95

хуузуңуң кезинге рак ыжыктары тыптып келген. А бис, угаан-ме-дерелдиг кижилер, шак ол хоралыг бүдүмелдерни эки тура-биле кири тынып, иштики органның аразында тарадып турар бис. Таакпылаар кижиниң өкпезинче бир чыл дургу-зунда бир кг (I) таакпының хоралыг чугу кирип турар. А ол чокта идеп-кейлиг дээр радиоэлементтерниң бирээзи — полоний — өкпе рагын тывылдыраарыга дөрт киржил-гелиг. Хүнде бир пачка таакпыны тыптыптар кижилер өкпе рагындан таакпылаас кижилерге деңнээр, 20 катап хөй аарып турар. Делегей-де өкпе рагындан аарып берген кижилерниң 90 хуузу таакпылаар улус болуп турарында ужуу бар.

Ынчалза-даа таакпы чүгле өкпе рагы тывылдыраар эвес, а өске-даа рак аарыгларының чылдагааны болуп болур: аас иштиң, боос-тааның, кегжир-өөштүң, ижин-шөйүндүң, сыңының, бүүрек-терниң... Эртем шинчилелдери 100 тырткан таакпының кижиге чедирер хоразы бир чыл дургузунда рак тывылдырып болур хоралыг

бүдүмелдер-биле ажилдаанынга деңнежип турарын бадыткаан. Таакпылаар кижилерни хоралыг бүдүмелдер-биле ажилдаар ажил-че чалаар болза, чөпшээрери чөгенчиг, ол хиреде чүс таакпыны ийи ай дургузунда тыртыптар болгай.

Чүрек

Бистиң республикавыста кижилерниң амы-тынындан чарлып турар чылдагааннарның аразында сөөлгү чылдарда бир дугаар чер-де чүрек-дамыр аарыглары туруп турар азы чылдың-на чүрек-дамыр-биле холбашкан аарыглардан өлүп турар кижилерниң саны өске аарыгларга, өске чылдагааннарга бодаарга, хөй болуп турары ол-дур ийин.

Эмчилерниң бадыткап турары-биле, чүрек-дамыр аарыгларының тыптып, өөскүп кедерээринге таак-пы ыжы дөрт киржилгелиг болуп турар. Таакпылаар улус хан ба-зыышкыны улгадыр, стенокардия, миокард инфарктызы, инсульт дээр ышкаш аарыглардан хөй аарып болур. Чүрек-дамыр аарыгларының эдилекчилери бистиң аравыста эндерик, ол хиреде эмнелгеде чыдып алган эмнедип чыда-ла, таакпылаары кедереп каар аарыг улус эвээш эвес. Таакпы ыжы эмчилерниң оларның кадыкшылын эгидер дээр күженишкенин, эм-таннның күжүн эвээжидип турарын олар бодап турарлар бе?

Таакпылаар кижиниң суда-лының согуун хайгаарап көөргө, таакпының бир дугаар ыжын кири тынган соонда, судал согуушкуну оожургай бээр, а ооң дараазында чүректин согуушкуну дүргөдей бээр болган. Ооң-биле черге-лештир хан базыышкыны улгадып эгелээр. Ооң кадында таакпы ыжында углерод оксиди (II) ханда

холестеринни көвүдөдиптер бол-гаш атеросклероз аарыын өөскү-дүп турар болур.

Ниитизи-биле таакпылаар чаң-чыл кижиниң организмине хан, а ооң-биле кады кислород дам-чыдылганын кызыгаарлап турар. А чүректин эки, шын ажилдаарына кислород чугула херек. Ынчангаш таакпылаар чаңчыл чүрекке дыка багай салдарны чедирерин турар. Чүректин багай ажилындан бүгү мага-ботта артерияларның ажилы суларап, ооң-биле холбашкан өске аарыглар тыптыр. Ылаңгыя бутта артерия дамырларына.

Гангрена

Бо сөске чаа-дайын дугайында номнарга, киноларга хөй таваржыр болгай бис. Ынчалза-даа аян бодап чырыктап алган таакпынар алызы барып, буттар чок артып, инвалид колясказынга амыдыралга чедирерин болур дээрзин билер улус эвээш боор.

Буттарга хан чедирер дамыр-ларны үрээр аарыгны «обли-терирующий эндартерит» деп сөс-биле эмчилер адаар. Бөдүүнү-биле чугаалаар болза, бо аарыг тывылганда, бутка хан чедирерин турар дамырлар кызаалап, муңгашталып каар. Ынчан хан, а ооң-биле кады кислород, ажыктыг бүдүмелдер четпейн турар буттуң каньнары өлүглөнип эгелээр — гангрена азы кижиниң буттарының диригге-ле өлүп эгелээни ол.

Кезер эмчилерниң көвей кезии бо аарыгны никотин тывылдыраар деп бадыткап турар. Шак ол аарыгдан аарып берген кижилер таакпылаарын кагбас болза, аарыгны тириет алыры-даа берге.

Ынчангаш таакпылаар кижилерге бо аарыгның им-демдек-терин билип алыры артык эвес: эге дээрзинде бут доңар, кежи ага-рар, бут салаалары билинместеп эгелээр. Чоорту кижилер аксаңайнып

каап турар апаар, о судал согуу билдин эскерип болур. Дары албас болза, чоорту реп, эмчилер безин барып болур.

Туберку

Бистиң республи беркулез аарыы онза дээрзин билер бис. Ту аараан улустун аразы лаар улус кайы көвей. Кохтун палочказыны кижиниң өкпезинге өл ну таварыштырып тур

Чоокта чаа Индия нерниң чорутканы ул ажылының түңнелинде аарыг улустун аразы лаар улус таакпылаас ка деңнээр, дөрт кат турары тодараттыг ыжын арыглар дээр өкпени туберкулез п кыска хуусаа дургузу кааптар. А таакпыла өкпези аарыг-биле т эмчилер, эмнерниң д биле харын-даа ажы болур арга бар.

Шак бо даңзы мос Ону уламчылаар бо арыннары-даа чедиш ка-ла агаар-бойдус, аа таарымча чок байдал рап, оскундуруп турар ты таакпы ыжы-биле нап, чүс-чүс миллион ру аарыглары садып ап рээвис бар бе?

Боданыр үе келген. адырлыры белен эвес, таакпыны октаар деп алган болзунарза, силе чени республиканың диспансериниң, респ. Кадыкшылга төвүнүн тери көргүзүп болур. Ы кол чүүл — кижиниң бо мааржыр дээрзин ута

Наде Республиканы аар удур демисел чоруда

...бюджеттен Россия Федерациясының
...ектилеринин күрүнениң өөредилге албан
...еринин болгаш муниципалдык өөредилге

...бюджеттен Россия Федерациясының
...ектилеринин күрүнениң өөредилге албан
...еринин болгаш муниципалдык өөредилге

болгаш эртем яамызының бадылаан майык езугаар акша шаңналын төлөп бээрине Тыва Республиканың бюджетинин чарыгдалдарының дугайында отчетту кириер;

- класс удуртулгазының ажылының күүселдези дээш педагогиктиг ажилдакчыларга акша шаңналын төлөп бээрине Тыва Республиканың муниципалдыг тургузулгарның чыгырга черлеринге субвенция хевирлиг кылдыр саң-хөө акша-хөреңгизин аңгылап бээрин хандыраар.

4. Тыва Республиканың Саң-хөө яамызы: - быжыглаан бюджет тургузарда, Тыва Республиканың күрүне өөредилге албан черлеринин болгаш муниципалдыг өөредилге албан черлеринин педагогиктиг ажилдакчыларынга класс удуртулгазының ажылының күүселдези дээш акша шаңналын төлөп кезээнде чарыгдал хүлээлгелерин чылдыңна барымдаалаар;

- Тыва Республиканың күрүне өөредилге албан черлеринин болгаш муниципалдыг өөредилге албан черлеринин педагогиктиг ажилдакчыларынга класс удуртулгазының ажылының күүселдези дээш акша шаңналын төлөп бээр-биле ай санында дараазында отчеттуг айның 1 дугаар хүнүнге чедир Тыва Республиканың өөредилге болгаш эртем яамызын, Тыва Республиканың Культура яамызын саң-хөө акша-хөреңгизин субвенциялар хевирлиг кылдыр үндүрүп бээрин хандыраар.

5. Тыва Республиканың Культура яамызы, Тыва Республиканың күрүне өөредилге албан черлеринин удуртукчуларынга болгаш Тыва Республиканың муниципалдыг тургузулгарның төлээлтирген органы:

- Тыва Республиканың өөредилге болгаш эртем яамызынче Тыва Республиканың күрүне өөредилге албан черлеринин болгаш муниципалдыг өөредилге албан черлеринин педагогиктиг ажилдакчыларынга класс удуртулгазының ажылының күүселдези дээш акша шаңналын төлөп бээр-биле Тыва Республиканың республика бюджетинин субвенцияларынга отчеттуг үениң сөөлгү айының 20-нч хүнүнге чедир ай санында

чагыгны кириер;

- Тыва Республиканың өөредилге болгаш эртем яамызынче Тыва Республиканың күрүне өөредилге албан черлеринин болгаш муниципалдыг өөредилге албан черлеринин педагогиктиг ажилдакчыларынга класс удуртулгазының ажылының күүселдези дээш акша шаңналын төлөп бээрин Тыва Республиканың республика бюджетинин субвенцияларынга дараазында отчеттуг айның 5-тиң хүнүнге чедир ай санында хандыраар;

- Тыва Республиканың өөредилге болгаш эртем яамызынче Тыва Республиканың өөредилге болгаш эртем яамызынче Тыва Республиканың күрүне өөредилге албан черлеринин болгаш муниципалдыг өөредилге албан черлеринин педагогиктиг ажилдакчыларынга класс удуртулгазының ажылының күүселдези дээш акша шаңналын төлөп бээр-биле бюджеттин чарыгдалдарының дугайында отчетту Россия Федерациязының өөредилге болгаш эртем яамызының бадылаан хевир езугаар дараазында отчеттуг айның 10-нч хүнүнге чедир ай санында кириер.

6. Бо доктаал 2011 чылдың январь 1-ден эгелеп тургустунган эрге-хоойлу хамаарылгаларынга хамааржыр.

7. Тыва Республиканың Чазаның 2-1-чылдың март 9-та "2010 чылда муниципалдыг өөредилге албан черлеринин болгаш Тыва Республиканың күрүне өөредилге албан черлеринин педагогиктиг ажилдакчыларынга класс удуртулгазының ажылын күүсеткени дээш шаңнал акшаны тургузары болгаш, оон хемчээлин, төлөп бээринин негелдезинин чурумун бадылаар дугайында" № 69 доктаалын күжүн чидирген деп санаар.

8. Бо доктаалды "Шын" болгаш "Тувинская правда" солуннарда парлаар.

9. Бо доктаалдың күүселдези дээш контрольду Тыва Республиканың Чазаның Даргазының Аппаратының болгаш Канцеляриязының социал политика эргелелинге дагзыр.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазының бирги оралакчызы Ш. ИРГИТ.

Тыва Республиканың Чонну ажилга хаара тударының дүүштүрүлге комитетинин составынче өскерилгелер кириеринин дугайында

2011 чылдың март 29

Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чазаның 2009 чылдың январь 29-та № 27 доктаалы-биле бадылаан Тыва Республиканың Чонну ажилга хаара тударының дүүштүрүлге комитетинин составынче капсырылгазынга дүүш-

№ 193 Кызыл хоорай

түр ону чаа редакция-биле киригеш, өскерилгени кириер.

2. Бо доктаалды "Шын" болгаш "Тувинская правда" солуннарда парлаар.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ

Тыва Республиканың Чазаның 2011 чылдың март 29-та № 193 доктаалы-биле бадылаан

Тыва Республиканың Чонну ажилга хаара тударының дүүштүрүлге комитетинин СОСТАВЫ

С.И.Тен — Тыва Республиканың Чазаның Даргазының бирги оралакчызы, даргазы;

В.С.Чаж-оол — Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажилга хаара тудар күрүне албан черинин агентилелинин директору, даргазының оралакчызы;

У.А.Кюрю — Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажилга хаара тудар күрүне албан черинин агентилелинин директорунун оралакчызы, харысалгалыг секретарь;

А.К.Артына — Тыва Республиканың экономика сайыдының бирги оралакчызы;

Н.В.Беспалова — Тыва Республиканың кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө сайыдының бирги оралакчызы;

Л.О.Бурбучап — Тыва Республиканың Профвизилелдер федерациязының даргазы (чөпшээрешкени-биле);

Л.Л.Волгина — Кызыл хоорайның мэринин оралакчызы (чөпшээрешкени-биле);

О.А.Каракулова — Тыва Республика талазы-биле федералдыг үндүрүг албан черинин эргелелинин удуртукчузунун оралакчызының хүлээлгезин күүседип турар (чөпшээрешкени-биле);

О.Д.Куулар — Тыва Республиканың кадык камгалал болгаш социал хөгжүлдө сайыдының оралакчызы;

С.Н.Ламоченко — Тыва Республика талазы-биле күрүнениң статистика албан черинин федералдыг девискээр органының удуртукчузунун оралакчызы;

О.В.Любимова — Тыва Республиканың аныяктар херектеринин болгаш спорт талазы-биле сайыдының оралакчызы;

М.В.Нагимов — Тыва Республика талазы-биле шийткелдер күүселдезинин федералдыг албан черинин эргелелинин начальнигинин оралакчызы (чөпшээрешкени-биле);

Э.О.Натпий-оол — "Тыва Республиканың бизнес-инкубатор" күрүне албан черинин директору;

Ч.Д.Ондар — Тыва Республиканың Саң-хөө яамызының аппарат эргелелинин болгаш социал адыр акшаландырылышының болгаш планнаашкын килдизинин начальниги;

А.М.Саая — Тыва Республиканың көдээ ажил-агый болгаш аш-чем сайыды;

К.Б.Сагаан-оол — Тыва Республиканың үлетпүр болгаш энергетика сайыды;

К.М.Сарыглар — Тыва Республиканың орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзааның сайыдының оралакчызы;

Р.М.Терджанян — Тыва Республиканың тудуг болгаш коммунал ажил-агый чаартылгазының сайыдының оралакчызы;

Э.К.Чульдун — "Тыва Республиканың сайгарлыкчылары" Тываның биче болгаш ортумак сайгарлыкчы чоруктун субъектилеринин республика хөй-ниити организациязының президентизи (чөпшээрешкени-биле);

Ч.С.Юша — Тыва Республиканың күрүнениң күш-ажыл инспекциязының удуртукчузу (чөпшээрешкени-биле).

Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының коллегия составын бадылаарының дугайында

2011 чылдың март 29

№ 206 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Чазаның 2007 чылдың май 14-те № 591 доктаалы-биле бадылаан Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының дугайында Дүрүмнүн 53 пунктузунга дүүштүр Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-

хөреңги хамаарылгаларының яамызын коллегия составының коштунганы-бадылаар.

2. Бо доктаалды "Шын" болгаш "Тувинская правда" солуннарда парлаар

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Чазаның 2011 чылдың март 29-та № 206 доктаалы-биле бадылаан

Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының коллегия СОСТАВЫ

О.В.Дугур-Сюрюн — Тыва Республиканың чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының сайыды, даргазы;

С.В.Сан-оол — Тыва Республиканың чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының сайыдының оралакчызы, даргазының оралакчызы;

А.К.Артына — Тыва Республиканың экономика сайыдының бирги оралакчызы;

Р.Б.Монгуш — Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының чер хамаарылгаларының килдизинин начальниги;

А.К.Ооржак — Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының күрүне өнчү-хөреңгизинин эргелелинин болгаш хуужудулгазының, анализинин килдизинин начальниги;

С.Д.Севек — Тыва Республика талазы-биле "Чер кадастрының палатазы" федералдыг күрүне албан черинин директору (чөпшээрешкени-биле);

С.В.Тулуш — Тыва Республика талазы-биле күрүне бүрүткелинин, кадастрын болгаш картографиязының федерал күрүне албан черинин эргелелин удуртукчузу (чөпшээрешкени-биле);

А.Д.Хайжок — Тыва Республиканың болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгалары яамызының аренда, күрүне даңзызының баш контролюнун килдизинин начальниги;

Ч.К.Хомушук — Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының бухгалтер учеду болгаш отчеттаашкынының, кадрлар хемчегелелинин болгаш эрге-хоойлу хандалгазының килдизинин начальниги;

О.В.Черноусова — Тыва Республика талазы-биле күрүне өнчү-хөреңгизинин эргелелинин талазы-биле девискээр эргелелин федералдыг агентилелинин удуртукчу (чөпшээрешкени-биле);

Т.О.Чыдым — Тыва Республиканың саң-хөө сайыдының оралакчызы.

Тыва Республиканың Чазаның чамдык актыларынга өскерилгелер кириеринин дугайында

2011 чылдың апрель 4

№ 233 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чазаның 2010 чылдың февраль 4-те № 18 доктаалы-биле бадылаан Тыва Республиканың Культура яамызының дугайында Дүрүмнүн 1 пунктузунда "болгаш туризмни" деп сөстөрни ап кааптап, "ТР-ниң Культура болгаш туризм яамызының" деп сөстөрни "ТР-ниң Культура яамызы" деп сөстөр-биле солуур.

2. Тыва Республиканың Чазаның 2008 чылдың март 18-те "Тыва Республиканың Чазаның Даргазының Тыва Республиканың

Дээди Хуралына Тыва Республиканың Культура болгаш информациялыг политиказының болгаш республика байдалдың дугайында Айыткалының боттанылганы дугайында" № 145 доктаалының 3 пунктузунда "2008 чылдың ноябрь 1" деп сөстөрни "2015 чылдың ноябрь 1" деп сөстөр-биле солуур.

3. Бо доктаалды "Шын" болгаш "Тувинская правда" солуннарда парлаар

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызының 2011 чылда ажил-чорудулгазының кол угланышкынының дугайында

2011 чылдың март 22

№ 171 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың 2020 чылга чедир хуусаада Социал-экономиктиг хөгжүлдөзүнүн стратегиязын боттандыраар сорулга-биле Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызының 2011 чылда ажил-чорудулгазының кол угланышкыны кылдыр Тыва Республиканың авиация талазы-биле чедип болурун сайзырадыр ажилды доктаадыр.

2. Тыва Республиканың Орук-транспорт

комплекзинин болгаш харылзаа яамызының 2011 чылда ажил-чорудулгазының кол угланышкынын боттандыраар талазы-биле бердинген хемчеглер планын бадылаар.

3. Бо доктаалды "Тувинская правда" болгаш "Шын" солуннарда парлаар.

4. Бо доктаалдың күүселдезинин контрольду Тыва Республиканың Чазаның Даргазының бирги оралакчызы Ш.С.Иргити хүлээди.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Чазаның 2011 чылдың март 22-де хүлээп алганы № 171 доктаалы-биле бадылаттыглан

Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызының 2011 чылда ажил-чорудулгазының кол угланышкынын боттандыраар талазы-биле хемчеглер планы

Хемчеглеринин ужурутказы	Республика бюджетинден саң-хөө хандырылганын түнү, млн. рубль	Күүседир хуусаазы	Күүселдези дээш харысалгалыглар	Манаттынын турар үрөтүнели
1	2	3	4	5
1. "Аэропорт Кызыл" ФКБ тургузар талазы-биле федералдыг эрге-чагырганың күүсекчи органына ажилды уламчылаары.	Саң-хөө хандырылганы негеттинмес	2011 чылдың II кварталы	Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.)	Тыва Республиканың "Аэропорт Кызыл" ФКБ-тун баазазында федералдыг күрүне бүдүрүлгезин тургузары.

Хемчеглерниң ужурутказы	Республика бюджетинден саң-хөө хандырылганың түңү, млн. рубль	Күүседир хуусаазы	Күүселдези дээш харысалгалыглар	Манаттынып турар үрөтүнели
1	2	3	4	5
2. "Аэропорт Кызыл" аэродром комплекзинин турар "Кызыл аэропорт" ФКБ-ге дамчызын дугайын айтырыгны Росавиацияга ажалдап кылыры.	Саң-хөө хандырылганың негеттинмес	2011 чылдың II кварталы	Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.), Рос өнчү-хөреңгинин Тыва Республикада Девис-кээр эргелели (Черноусова О.) (дугуржулга езугаар)	Федералдыг бюджеттен субсидиялар алыры. Аэропорт комплекзинин ээзин тодарадыры.
3. "Тываның авиация умнары" РКБ-ниң мажарал-техниктиг бааза болгаш кадрлар кураторуның сайзыралын алыры, авиация умнарын күүседир тарап-биле чөлшээрел доктинтерни алыры, оон кинде: АН-2 ийи самолеттун гаш МИ-8 вертолеттун телгежи; Ужудукчу-техниктиг соналды өөредир; Эксплуатант сертификин алырынга шупту аннарның сертификин эрттирери.	17,5	2011 чылдың II кварталы	Тыва Республиканың Чер өнчү-хөреңги яамызы (Дугур-Сюрюн О.В.), Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.), "Тыва-авиация" АК" РКБ (Шин Ю.З.)	Республиканың авиаккомпаниязының ужудулга ажыл-чорудулгазының эгелээринге таарымчалыг байдалдарны тургузары.
4. Тыва Республика-тус чер агаар шугум-инга чурумчуттунган фер езугаар пассажир-лери агаар транспорту-биле чедирер рейстерни күүседир үеде болдунган каны дуглаар талазы-авиасөөртүкчү-биле ржулганы боттаны.	14	2011 чыл	Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.)	Республиканың чедир берге чурттакчы чер-лери-биле орук харылзаазын хандыраы. 2600 пассажирлери чедирери планнаттынган, оларның иштинде Уш-Белдир курортунче - 560 киж.
5. Аэропорт ажыл-дулгазын хандырып үеде аэропорт ставры болгаш чылда-ан чурумчудуп тура-дан тургустунуп к-арылганы дуглаары-Тыва Республиканың опорт Кызыл" КУБ-Дугуржулганы бот-ыраы.	15	2011 чыл	Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.)	Республиканың авиация транспорту-биле чедир алдынгырын боттандыраынга база экономика талазы-биле таарымчалыг тарифтер-биле регион-алдыг болгаш республика иштин-агаар-биле сөөртүлгени чорударын хандыраы.
6. Өттүр чоруур суб-ялаттынган тарифти лаан Кызыл — Крас-ск—Москва болгаш р угланышкыныг рут-биле пассажир-сөөртүп турар авиа-анияларга 2011 чылда идиялар бээринин-ы-биле Россияның транска белеткел-ын чорудары.		2011 чылдың март	Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.)	Кызыл — Красноярск — Москва болгаш дедир угланышкыныг маршрут-биле өттүр чоруур субсидия-латтынган тарифти субсидиялаа-ры.
7. Өттүр чоруур суб-ялаттынган тарифти лаан Кызыл — Крас-ск, Красноярск — ва маршрут-биле перевозкалар күү-инге авиакомпания-илилгезин боттан-ры.		2011 чылдың март	Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.)	Өттүр чоруур субсидия-латтынган тарифтер-биле пассажир-лер сөөртүлгезин чорудары-биле авиакомпаниялар болгаш Россияның Мин-транс аразынга керээ чарары.
8. Кыдыкы Соңгу чүк-нарнында болгаш а деңнеттинген де-эрлерде турар фе-дидыг өнчүге хамаар-аэродромну ажыг-уур бүдүрүлгеге-ралдыг бюджет ак-эреңгизинден суб-лар алырынга Тыва-бликаның "Аэро-Кызыл" КУБ-туну	Саң-хөө хандырылганың негеттинмес	2011 чылдың март	Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.), Тыва Республиканың "Аэропорт Кызыл" КУБ (Выборный В.Н.)	Тыва Республиканың "Аэропорт Кызыл" КУБ-тун планнат-тынган карылгаларының кезин федералдыг бюджет акша-хөреңгизинден 4-5 млн. рубль түң-ге дуглаары.

1	2	3	4	5
гының санаашкыннарын белеткээр болгаш олар-ны Агаар транспорту-нун Федералдыг агентилели-ге кирири.				
9. "2010-2015 чылдар-да Россияның транспорт системазын хөгжүдери" ФТСП езугаар аэропорт комплекзинин (Кызыл хоорай) реконструкциялаа-рынга федералдыг бюджеттен акшаландырыш-кынның эгелээр хуусааны 2013 чылдан 2012 чылче чылдыр талазы-биле Россияның Минтранска ажылды уламчылаар.	Саң-хөө хандырылганың негеттинмес	2011 чылдың II-III кварталдары	Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.)	Ужудушкун-нарның айыыл чок чоруун хандыраы, чырык-сигнал дериг-херекселдеринге хамаарыштыр тургустунар нормативтиг негел-делерни күүсе-дири.
10. Кунгуртут, Тоора-Хем, Мугур-Аксы, Соңгу аржаан суурларга ужуп үнер-хонар полосуларны тудар болгаш рекон-струкциялаар талазы-биле белеткел хемчегле-рин чорудары.	30	2011 чылдың III-IV кварталдары	Тыва Республиканың Орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа яамызы (Грейсеров И.Ю.), Тыва Республиканың Экономика яамызы (Трусова Л.В.)	Ужудушкун-нарның айыыл чок чоруун хандыраы, тус чер агаар шугумна-рынга чаа үениң агаар суднола-рын ажылгаар арга.

Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының 2011 чылда ажыл-чорудулгазының кол угланышкынының дугайында 2011 чылдың март 22 №174 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың 2020 чылга чедир хуусаада Социал-экономика хөгжүлдезинин стратегиязын боттандыраар сорулга-биле Тыва Республиканың Чазааның доктаа-дыры болза:

1. Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының 2011 чылда ажыл-чорудулгазының кол угланышкыны кылдыр тус чер бүдүрүкчүзүнүн продукциязын садып-саарарына таарым-чалыг байдалдар тургузарын тодарадыр.
2. Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының 2011 чылда ажыл-чорудулгазының кол угланышкыны боттандыраар талазы-биле хемчеглер планы

3. Бо доктаалды "Тувинская правда" болгаш "Шын" солуннарга парлаар.

4. Бо доктаалдың күүселдезинге контролду Тыва Республиканың Чазааның Даргазының бирги оралакчызы С.И. Тенге хүлээди.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Чазааның 2011 чылдың март 22-де хүлээп алганы №174 доктаалы-биле бадылаттынган

Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызының 2011 чылда ажыл-чорудулгазының кол угланышкыны боттандыраар талазы-биле хемчеглер планы

Хемчеглерниң ужурутказы	Саң-хөө хандырылганың дөзү	Күүседир хуусаазы	Күүселдези дээш харысалгалыглар	Манаттынып турар үрөтүнели
1. Продукциязын бүдүрер болгаш садып-саарары-биле тус чер бараан бүдүрүкчүлери-нне күрүнениң азы муниципалдыг өнчүге хамааржыр чер-девис-кээрлерни Россия Феде-рациязының Чер кодекси-нин 31-ги чүүлүнге дүүштүр тудуг кылыры-биле холбашкан сорул-галарга дамчыдып бээр.	бүдүрүлгелерниң акша-хө-реңгизинден	2011 чылдың II кварталы	Тыва Республиканың Чер өнчү-хөреңги яамы-зы (Монгуш Р.Б., Ооржак А.К.), Кызыл хоорайның мэриязы (Ховалыг В.Т.) (дугуржулга езугаар).	15 чер-де-вискээрлерни да м ч ы д ы п бээр.
2. Тус чер бараан бү-дүрүкчүлеринин бүдүр-гени тудуг материалда-рын (пиломатериал, кир-пич, пеноблоклар, чугай, металлоконструкциялар д.о.ө.) садып-саарары-га садыглажылга шөл-чүгежин организастаа-ры.	бүдүрүлгелерниң акша-хө-реңгизинден	2011 чылдың II кварталы	Тыва Республиканың Чер өнчү-хөреңги яамы-зы (Ооржак А.К., Тамдын М.К.)	Кызыл хоо-райга тудуг ма-териалдары са-дып-саарары-нокту тур-гузары.
3. "Енисейская" куш-фабриказы, "Чагытай", "Теплица комбината", "Кондитер фабриказы", "Тывасүт" күрүнениң унитарлыг бүдүрүлгелери болгаш өске-даа тус чер бараан бүдү-рүкчүлеринин продук-циязын садып-саара-рынга садыглажылга точкаларының четкизин организастаары.	бүдүрүлгелерниң акша-хө-реңгизинден	2011 чылдың II кварталы	Тыва Республиканың Чер өнчү-хөреңги яамы-зы (Ооржак А.К., Тамдын М.К.), "Енисейская" куш-фабриказы" күрүнениң унитарлыг бүдүрүлгези (Секинаев С.М.), "Ча-гытай" күрүнениң унитар-лыг бүдүрүлгези (Елсу-ков В.А.), "Теплица ком-бината" күрүнениң уни-тарлыг бүдүрүлгези (Ягьяев Н.Э.), "Кондитер фабриказы" күрүнениң унитарлыг бүдүрүлгези (Козей С.В.), "Тывасүт" күрүнениң унитарлыг бү-дүрүлгези (Монгуш А.Э.)	Кызыл хоо-райга 2 фирма-лыг садыгны, 10 садыг па-вильоннарын тургузары.

**Тыва Республиканың Бүдүрүлгө болгаш энергетика
яамызының 2011 чылда ажил-чорудулгазының кол
угланышкынының дугайында**

2011 чылдың март 22 №176 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың 2020 чылга чедир
хуусаада Социал-экономиктиг хөгжүлдесиниң
стратегиязын боттандыраар сорулга-
биле Тыва Республиканың Чазааның док-
таадыры болза:

1. Тыва Республиканың Бүдүрүлгө болгаш
энергетика яамызының 2011 чылда ажил-
чорудулгазының кол угланышкыны кылдыр
энергия камналгазы болгаш энергия
эффективлиин тодарадыр.

2. Тыва Республиканың Бүдүрүлгө
болгаш энергетика яамызының 2011 чылда

ажыл-чорудулгазының кол угланышкынын
боттандыраар талазы-биле бердинген
хемчеглер планын бадылаар.

3. Бо доктаалды "Тувинская правда"
болгаш "Шын" солуннарга парлаар.

4. Бо доктаалдың күүселдезинге конт-
рольду Тыва Республиканың Чазааның Дар-
газының бирги оралакчызы Ш.С.Иргитке
хүлээдир.

Тыва Республиканың Чазааның
Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Тыва Республиканың Чазааның 2011 чылдың март 22-де
хүлээп алганы №176 доктаалы-биле бадылаттынган

Тыва Республиканың Бүдүрүлгө болгаш энергетика яамызының 2011 чылда
ажыл-чорудулгазының кол угланышкынын боттандыраар талазы-биле
хемчеглер планы

Хемчеглерниң ужу- утказы	Саң-хөө хандырылган дөзү	Күүседир хуусаазы	Күүселдези дээш харысалгалыглар	Манаттынып турар үре- түнели
1	2	3	4	5
1. "Ак-Довуракчы- лыг" КУБ-туң бааза- зынга одалга лабора- ториязын тургузар.	2011 чылда "Тыва Респуб- ликаның одал- га-энергетика комплексиниң күрүне детким- чези болгаш хөгжүлдесиниң тускай сорул- галыг програм- мазының акша- хөреңгизи (са- наттынган түн- нүң кызыгаар- ына 2011 чыл- дың I кварта- лында өске- рилгелер ки- рери планнат- тынып турар)	III квартал	Тыва Респуб- ликаның Бүдүрүлгө, энергетика яамызы (Кажин-оол Р.В.), "Ак-Довуракчылыг" КУБ (Сарыглар Н.О.)	"Тыва даг-руда компаниязы" КХН- ниң төлээлээни хан- дырыкчы-биле не- гелделиг ажилдың түннелинде одаар материалдың (хө- мүр-даш) чыл саны- ның чарыгдалын ба- за хөмүр-дашты са- дып алырыңче бол- гаш чедиреринче көрдүнгөн акша- хөреңгини 1500 муң рубль хемчээлге эвээждир.
2. 2015 чылга чедир хуусаада Тыва Респуб- ликага электроэнер- гетиканың перспекти- валыг хөгжүлдесиниң программазын ажил- дап кылырын болгаш бадылаарын хыналдага тудар.	Бюджеттен дашкаар акша- хөреңги	II квартал	Тыва Респуб- ликаның Бүдүрүлгө, энергетика яамызы (Кажин-оол Р.В.), "Тываэнерго" КАН (Пешкуров В.И.) (чөпшээржилге- биле), "РЭК" КУБ (Соржу Б.С.)	Четки инфра- структура болгаш генерациялап турар күштерниң хөгжүл- десин, электри энер- гиязы болгаш кү- жүнге үр хуусаалыг болгаш ортумак хуусаалыг херег- лелди хандыраарын харыылаары, элект- роэнергетика- объектилериниң ту- дуунче инвестиция- лар хаара тударын- га турум болгаш таарымчалыг бай- далдарны хевир- лээри.
3. "Тываэнерго" КАН инвестициялыг программазының бот- тандырыын хыналдага тудары.	Бюджеттен дашкаар акша- хөреңги	Чыл дургу- зунда	Тыва Респуб- ликаның Бүдүрүлгө, энергетика яамызы (Кажин-оол Р.В.), Тыва Республиканың Тарифтер албаны (Каратаева Е.В.), "Тываэнерго" КАН (Пешкуров В.И.) (чөпшээржилге- биле), "РЭК" КУБ (Соржу Б.С.)	Хереглекчилер- ниң электри ханды- рылгазының болгаш электри четкизиниң инфраструктуразы- ның хөгжүлдесиниң идегелдин ханды- раар талазы-биле бү- дүрүлгениң страте- гиялыг сорулгала- рын боттандыраары.
4. Одалга-энергети- ка комплексиниң бү- дүрүлгө черлеринге энергия камнаар бол- гаш энергияның билди- лиг ажылгалын беди- дер талазы-биле план- наттынган хемчеглерни боттандыраары.	"Тыва Рес- публикага 2020 чылга чедир энергия кам- налгазы бол- гаш энергия- ның билдиги ажылгалын бе- дидери" тус- кай сорулга- лыг республи- ка программа- зының акша- хөреңгизи, бюджеттен дашкаар акша- хөреңги.	Чыл дургу- зунда	Тыва Респуб- ликаның Бүдүрүлгө, энергетика яамызы (Кажин-оол Р.В.), Тыва Республиканың тудуг яамызы (Сат В.В.), ОЭК болгаш АХА бүдүрүлгө черлери	Энергетиктиг курлавырларның билдиги болгаш камналгалыг ажыл- галы, энергия кам- наарынче идиг бээ- ри болгаш энергия ажылгалының эф- фективлиин бе- дидери.
5. Электри энергия- зының коммерциялыг когаралдарын эвээже- дириниң программазын ажылдап кылырын бол- гаш боттандыраарын хыналдага тудары.	Бюджеттен дашкаар акша- хөреңги.	II квар- тал	Тыва Респуб- ликаның Бүдүрүлгө, энергетика яамызы (Кажин-оол Р.В.), Тыва Республиканың Тарифтер албаны (Каратаева Е.В.), "РЭК" КУБ (Соржу Б.С.), "Тываэнерго"	Коммерциялыг кезээн үнелээри болгаш структура- зын тодарадыры.

1	2	3	4	5
6. Пенополиуретан карттарның бүдүрүл- гезин, үндүрүлгезин болгаш саарылгазын хыналдага тудары.	Бюджеттен дашкаар ак- ша-хөреңги.	Чыл дургу- зунда	КАН (чөпшээржил- ге-биле) Тыва Респуб- ликаның Бүдүрүлгө, энергетика яамызы (Кажин-оол Р.В.), "Кызылчылыг" КУБ (Бочаров В.А.)	Чылыг рин сол- ачызында камналга- зын
7. Республиканың чединмес хамаатыла- рынга электроэнергия саналгазының херек- селдерин тургузарын хыналдага тудары.	Бюджеттен дашкаар ак- ша-хөреңги.	Чыл дургу- зунда	Тыва Респуб- ликаның Бүдүрүлгө, энергетика яамызы (Кажин-оол Р.В.), Тыва Республиканың Тарифтер албаны (Каратаева Е.В.), "Тываэнерго" КАН (чөпшээржилге- биле)	Электр гиязының лынга кам- болурунга бээри.

**Тыва Республиканың Арга-арыг ажил-агыйының күр
комитетиниң 2011 чылда ажил-чорудулгазының ко
угланышкынының дугайында**

2011 чылдың март 22 №178 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың 2020 чылга чедир
хуусаада Социал-экономиктиг хөгжүлдесиниң
стратегиязын боттандыраар сорулга-би-
ле Тыва Республиканың Чазааның док-
таадыры болза:

1. Тыва Республиканың Арга-арыг ажил-
агыйының күрүне комитетиниң 2011 чылда
ажыл-чорудулгазының кол угланышкыны
кылдыр школаларга лесничестволарны
тургузарын тодарадыр.

2. Школаларга лесничестволар тургузар
талазы-биле Тыва Республиканың Арга-арыг
ажыл-агыйының күрүне комитетиниң 2011
чылда ажил-чорудулгазының кол угланыш-
кынын боттандыраар талазы-биле бердинген

хемчеглер планын бадылаар.

3. Тыва Республиканың муницип-
тургузулар удуртукчуларынга кү-
албан черлеринге (лесничестволар
лаларга лесничество ажил-чоруд
организаастаарынга деткимче көр-
саналдаар.

4. Бо доктаалды "Тувинская
болгаш "Шын" солуннарга парлаар.

5. Бо доктаалдың күүселдезин
рольду Тыва Республиканың Чазаа-
газының оралакчызы В.И. Енданга х

Тыва Республиканың Чаз-
Даргазы Ш.КАРА-ООЛ

Тыва Республиканың Чазааның 2011 чылдың март
хүлээп алганы №178 доктаалы-биле бадылаттынган

Школаларга лесничестволар тургузар талазы-биле Тыва Республика
Арга-арыг ажил-агыйының күрүне комитетиниң 2011 чылда ажи-
чорудулгазының кол угланышкынын боттандыраар талазы-биле хемч-
планы

Хемчеглерниң ады	Күүседир хуусаазы	Харысалгалыг күүседикчилер	Манаттынып тур- түнели
1. Тыва Республиканың Өөредилге болгаш эртем яамызы-биле база муницип- палдыг тургузулар удуртук- чулары-биле школачы лесни- честволар тургузар болгаш организаастаар талазы-биле кады ажилдажилга дуга- йында дугуржулгалар чарар. Тыва Республиканың Ар- га-арыг ажил-агыйының кү- рүне комитети ажилчын бө- лүктүн составынче эргеле- линиң адаанда күрүне албан черлеринде (лесничестволар) төлээлерин томуйлаар.	2011 чылдың март- апрель	Тыва Респуб- ликаның Арга-арыг ажил- агыйының күрүне комитети	Күрүне албан риниң (лесничес- твен) чанынга ш- лесничестволар ту- талазы-биле хем- планын ажилдап болгаш школачы честволарның аж- рудулгазын орга- таар каттышкан а- бөлүктү тургузары
2. Школачы лесничес- тволар дугайында дүрүмнер- ни бадылаары.	2011 чылдың март	Муниципалдыг тургузулар админис- трациялары (чөпшээр- жилге-биле), муницип- палдыг өөредилге албан черлери (чөп- шээржилге-биле), күрүне албан черлери (лесничестволар)	Школачы лес- твол ажил-чору- зын хевирлээрини гаш организастан рының чурумун то- дыры.
3. Муниципалдыг өөре- дилге албан черлери биле күрүне албан черлериниң (лесничестволар) аразында школачы лесничестволар хе- вирлээр талазы-биле дугур- жулгалар чарары. Школачы лесничестволар удуртук- чуларын томуйлаары. Шко- лачы лесничестволарның ажылының планын бадылаары.	2011 чылдың май	Муниципалдыг өөредилге албан чер- лери (чөпшээржил- ге-биле), күрүне ал- бан черлери (лесни- честволар)	Школачы лес- тволарны тургузары ниципалдыг өөре- дилге албан черлериниң кыларының азы к- албан черлериниң (л- честволар) специ- териниң аразында лачы лесничес-твол- удуртукчуларын то- лаары. 2011 чылда лачы лесничес-твол- ажыл-чорудулга тодарадыры.
4. Арга-арыг девискээр- лерин школачы лесничес- тволарга шилип бээри бол- гаш быжыглаары.	2011 чылдың июнь- август	Тыва Респуб- ликаның Арга-арыг ажил- агыйының күрүне ко- митети, күрүне албан черлери (лесничес- тволар), муницип- палдыг ниити өөредилге албан черлери (чөп- шээржилге-биле).	Школачы лесни- тволарның өөред- ажыл-чорудулга чорударына арга- девискээрлерин лачы лесничес-твол- быжыглаары.
5. Школачы лесничес-т- воларның I-ги республика следун эрттирери.	2011 чылдың сентябрь- октябрь	Тыва Респуб- ликаның Арга-арыг ажил- агыйының күрүне ко- митети, Тыва Респуб- ликаның Өөредилге болгаш эртем яамы- зы, муниципалдыг ниити өөредилге ал- бан черлери (чөпшээр- жилге-биле).	Дуржулга сол- болгаш школачы ле- сничестволарның ажил- рудулгазының түн- дерин үндүрери.

Білап төлөптийг кижилернің ады-би-
чүге адап болбас боор. Тываның тө-
гүзүңгө Шойгу адашкылар онза ары-
нарны арттырган-на болгай. Сергей К-
жүгетович оон эрткеш, Россияны алда-
жыдып, делегейде ат-сураа алгаан-ды.
Төлөптийг адашкылар ол.

Кара-Күске ЧООДУ.

Өвүрде спортчу хемчеглер

ОНЗАГАЙЫ — ҮШТҮҢ БИРИ

Май 20-22 хүннеринде Тыва Республиканың Өвүр кожунунуң Чаа-Суур сумузуңга амыдыралдык кадык омур-хевирин суртаалдаар база аът спортун сайзырадыр сорулга-биле республика чергелиг спортчу хемчеглер болуп эрткен.

Оргкомитет даргалары Сергей Тюлюш болгаш Иван Монгуш оларның удуртулгазы-биле сумунуң чону боттарының күжү-биле ук байырлалды бо чылын 15 дугаар организаастап эрттир турар. 2011 чыл юбилейлик чыл болганда, шаңнал-мактал-даа арбын болган. Чылдан чылче бо спортчу хемчеглер чонунуң сонургалын улам күштелдирип, маргылдаага киржир күзелдиг улустуң саны көвүдөп, бедик деңгээлдег эртип турар. Бо удаада база Өвүр кожунунуң бүгү сумуларыннан аңгыда Чеди-Хөл, Улуг-Хем дээш, оон-даа өске ырак-узак кожуннардан аалчылар арбын болган.

Аът чарыжына ниитизи-биле 60 ажыг аът 3 аңгы хевирге киришкен. Челер чоруктуг аъттарга бирги черни Чеди-Хөл кожунунуң Ак-Тал сумуздан Радий Маскырынның кара ады тилекчи болуп, ээзинге 2 муң рубльди болгаш хойну чаалап берген. Аныяк аъттардан бирги черни Чаа-Суурнуң чурттакчызы Борис Адыяның бора ады (шаңналы 6.500 рубль болгаш хой), ийги черни Чаа-Суурдан Шораан Кыргыстың ады (шаңналы 4 муң рубль, серге), үшкү черни Улаан-Мерген Монгуш-

туң калчан-шилги ады (шаңналы 2.500 рубль, хой) тус-тузунда ээлээн.

Бо чылын бир онзагай чүүл-чарышка киржир дээн улуг аъттарның хөй болганы. Ниитизи-биле 41 аът чарышкан болгаш 13-кү черге чедир шаңналдарны тывыскаан. Солчур суурдан Олег Самбуунуң ады 4 дугаар чыл тилекчи болуп, эртип келген. Чүгүрүк аъттын ээзинге 26 муң рубльди, хойну, тускай дипломну болгаш Шолук-Хүрөң деп атты тилекчи болган аътка байырлыгы-биле тывыскаан. Чүге дээрге бо байырлал Шолук-Хову-Бажы деп черде чылдың-на эртип турар. Ийги черни Буян-оол Самбуунуң ады алган, ээзинге 11 муң рубльди болгаш хойну тывыскаан. Үшкү, дөрткү черлерни ээлээн аъттарның ээлери 5-6 муң рубльди шаңнал кылдыр алган.

Тыва чонунуң кандыг-даа байырлалы хүреш чокка эртер эвес. Бо удаада база содак-шудаан аяңныг кеткен, хостуг, чоргаар девип үнүп келген мөгелерни көөрге, сагыш-сеткил ала-чайгаар көдүрлүп кээр. Эт-ханы дадыккан, сиирлеш аныяк оолдар ачыр-дачыр чараш хүреш-кениниң түнелинде, арга-дуржулга

кирип бар чыдар аныяк мөгө Чаа-Суур оглу Отчугаш Тежик шүглүп үнгөн. А Моолдун Шонхор дээди хүреш школазының доозукчузу Салим Седен-оол үжүрлешкен.

Чыгып келген чон калбаа-биле оюннарга (лапта) идепкейлик киржип, аразында мөөрейлешкен. Байырлал хүннеринде каткы-итки чаңгыланып, ол чоок-кавыга аас-кежик, кадык амыдырал дээш өөрүшкү, омак-сергек сеткил-хөөн кижилер бүрүзүн хей-аът кириген.

А эң-не онзагай чүүл-шаңналдыг черлерге киржикчилерниң 1/3 кезини киригени бооп турар. Кым-даа хомудал чок арткан дээр болза, чазыг болбас.

Чонунуң улуг байырлалы апарган бо спортчу хемчеглерни кожуну, суму чагыргалары деткип, суурнуң адресин чаартып, аът баглаажын көргүзүп кылдыр тургузуп, улус олурар стол-сандайларны-даа кылган. Чаа-Суур суму чагырга чериниң (даргазы В.А. Тюлюш) болгаш сумуда аът федерациязының (даргазы И.М. Монгуш) удуртулгазы-биле ук байырлал моон-даа соңгаар хөгжүп, бурунгаар сайзыралды алыр дээрзи чигзиниг чок.

Эр-хейлер, чаа-сууржулар, төрөөн суурнунарның, кожунунарның адын бедик көдүрүп, өскелерге үлегер-чижек бооп, амыдыралдык кадык омур-хевирин моон-даа соңгаар суртаалдаар!

Алдынай БАДЫ-ХОО.

СОЛУН УЖУРАЖЫЛГА

Хандагайты суурга май 20-де Өвүр, Сүт-Хөл кожуннарның болгаш Ак-Довурак хоорайның Төлээлекчилер хуралының депутаттары чыгып, ажыктыг, солун журажылганы эрттирген. Ажыл-агыйжы чугаа кылып, арга-дуржулга солчуру-биле олар «төгерик столду» организаастаан. Аңаа депутаттар № 131 Федералдыг хоойлуга дүүштүр кожуннарның болгаш Ак-Довурак хоорайның Төлээлекчилер хуралдарының хүлээп алганы уставтарын сайгарып чугаалашкан.

Өвүр кожунунуң баштыңы,

Төлээлекчилер хуралының даргазы Николай Шиловович Ооржак, Сүт-Хөл кожунунуң баштыңы болгаш Төлээлекчилер хуралының даргазы Экер-оол Борбак-оолович Монгуш, Ак-Довурак хоорайның баштыңы болгаш Төлээлекчилер хуралының даргазы Андрей Алдын-оолович Сат округтарында байдал-биле болгаш сонгукчулар ортузунда кылып чорудуп турар ажылдарының дугайында, сессияларга оларның киржилгезиниң дугайында илеткелдерни кылган. Ол удуртукчуларның ажыл-ижинге чогуур үнелелди бээринге, бот-боттарындан өөр-

нип, арга-дуржулгазын байыдарыңга улуг идиг болганы чугаажок.

Ужуражылга соонда, үш кожунунуң төлээлери аразында спортчу мөөрейлерни организаастаан. Олар спорттун тос аңгы хевирлеринге мөөрейлешкен. Түннелинде ниити сан талазы-биле хөй баллды алган Сүт-Хөл кожунунуң төлээлери тиилеп үнгөн. Тилекчи команда шилчип чоруур кубокту, хүндүлел бижикти, алдын медалдарны болгаш өртектиг белектерни алган. Ийги черни Ак-Довурактың командасы алган. Удуртукчулар аразында дартс маргылдаазын аңгы мөөрей эрткен. Аңаа Ак-

Довурактың хурал даргазы А.А. Сат тилекчи болган. Ийги черни Өвүрнүң Төлээлекчилер хуралының даргазы Н.Ш.Ооржак алган.

Мындыг журажылгаларны эрттирер бодалды Өвүрден Н.Ш. Ооржак идип үндүргөн болгаш ону ам ийи чыл улаштыр амыдыралга боттандырып турары бо. Келир чылын мындыг журажылга тилекчи болган команданың чурту — Сүт-Хөл кожунга эртер.

Эрес-оол МОНГУШ.

Хандагайты суур.

Баскетбол маргылдаазы.

Юбилейиңер-биле!

Бистин ынак угбавыс Мая Салчаковна Ой (Санаа) — Мөңгүн-Тайга кожун эмнелгезинин ажилдакчызы. Ол май 19-та 60 харлаан юбилейин демдеглээн. Алды ажы-төлүнүн ынак авазы, чеди уйнуунуң кы авазы.

Амгы үеде хүндүлүг дыштанылгазында-даа болза, өөнүн Силим-оол Давааевич-биле хуу ажыл-агыйын тудуп, боттандырган аш-чегин уругларыңче, уйнуктарыңче чорудуп ора Юбилейи-биле ынак угбавыска каң дег кадыкшылды, назынны, ам-даа эрес-шооаа чоруурун база шүлүк чога сонургалын кагбайн, чырыкче оларны үндүрерин күзедивис.

Кызыл хоорайда дунмал.

ЧАЛААТЫ ЧУРТТУГЛАРНЫҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ!

2011 чылдың июнь 11-де Өвүр кожунунуң Ак-Чыраага чылдарда волейболга республиканың шыырак ойнакчылары бирээзи чораан Шагдыр-оол Васильевич Элбек башкының мөңгөжиткен стадион ажыдышкыныңче база «Чалааты — тө черим» деп ачы-буян марафонунче чаңгыс чер-чурттуглары аңаа ажылдап-чурттап чораан кижилерни чалап тур бис.

Программа: стадион болгаш марафон ажыдышкы волейбол маргылдаазы, улуг болгаш аныяк аъттар чарыжы, хү дыштанылга кезээзи.

Эгелээри 10.00 шакта.

Оргкомитет.

КҮШ ЧОК ДЕП САНААР

Кызылдың медицина училищезин 1980 чылда дооскан дугайында Валентина Кончи-ооловна ОЮНГА тывыскаан диплом чиктенин барымдаалааш, ону күш чок деп санаар.

«ЭНЕРГОТУДУГ» кызыгаарлаттынган харысалгалыг ниитилел КВАРТИРАЛАРНЫ ТУДУГ КЫЛЫКЧЫЗЫНДА

Объектинин ады	Өрээлдер саны	So	S кухня	Ка
Кызыл хоорай, Энергетиктер мкр. бажың 13, 4 каът тууйбу бажың	1	43,26	9,96	1,2
	2 тип 1	84,63	11,50	1
	2 тип 2	74,78	12,27	1,2
Дужаар хуусаазы 2011 ч, 3 кв.	3	97,80	11,50	2,3

1 дөрбелчин метрде өртээ 34 500 рубльден өрү Каш базым черде быжыг гаражтар бар.

ОЛ БАЖЫҢДАН КВАРТИРАЛАР САДЫП АЛЫРЫНЫ ТАЛААЗЫ-БИЛЕ ДАРААЗЫНДА ТЕЛЕФОННАРЖЕ ДОЛГАА тел/факс: (39422) 4-85-29, 8-923-268-90-73, 8-923-386-80-48. Кызыл хоорай, Колхозная кудумчузу, 2 «а».

«ШЫН» СОЛУННУ ДАМЧЫШТЫР

Бистин ынак, улуг акывыс, ачаыс, честевис Чараш-оол Санчын САМБАНЫ сөөлгү орукче үдешкен, моральдыг болгаш материалдузаны чедирген кезер эмчи Мая Маңнаевна Базыр-оолга, сайгарлы Анжела Ашак-ооловнага база ырак-чооктан келген төрелдеривиске, өөрүвүске, кудаларывыска, Кызыл-Дагда, Ак-Туругда чонув четтиргенивисти илереттивис.

Дунмалары, өөнүн ишти, уруглары, чуржаатта

Индекс 667000. Кызыл хоорай, Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазаа. Кол редактор С.С.МОНГУШ.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор—2-01-35, редакторнун оралакчызы — 2-19-87, тел: факс (394-22) 2-17-94, бухгалтерия — 2-17-91. e-mail: shyntuva@mail.ru; shyntuva@yandex.ru; КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдис—2-18-10, культура, өөредилге — 2-03-88, чагаа — 2-17-09, көдээ ажыл-агый — 2-17-09 очулга — 2-03-87, үлетпүр — 2-40-77. Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар. Неделда үш катап үнер. Хемчээли парлаан 2 ама. Тираж 8465. Чагыг 60. Номери парлаалгаже дужааганы: график езугаар — 21.00, херек кырында — 20.00.

АГАР САНЫВЫС: № 40703810900000010000 ОАО НКО «Тувакредит» Кызыл ИНН—1701008465; корр сч 30101810700000000740 БИК 049304740 Россия Федерациязының Парлалга, телерадио-дамчыдылга болгаш массалыг коммуникациялар херектеринин талазы-биле яамызының Ортаа Сибирьде регионнар аразының девискээр эргелели «Шын» солунну 200-чылдың май 14-те эде бүрүткээн.

Херечилелдин дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 11530, 31730. «Тываполиграф» ААН-ге парлаан. (Кызыл, Шетинкин-Кравченко, 1). Солунда парлаттынган материалдарның авторларының ботталдыр редакцияның туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айыттыгган саннар болгаш өске-даа фактылары, дыңнадыллары дээш авторлар боттары харыылаар.